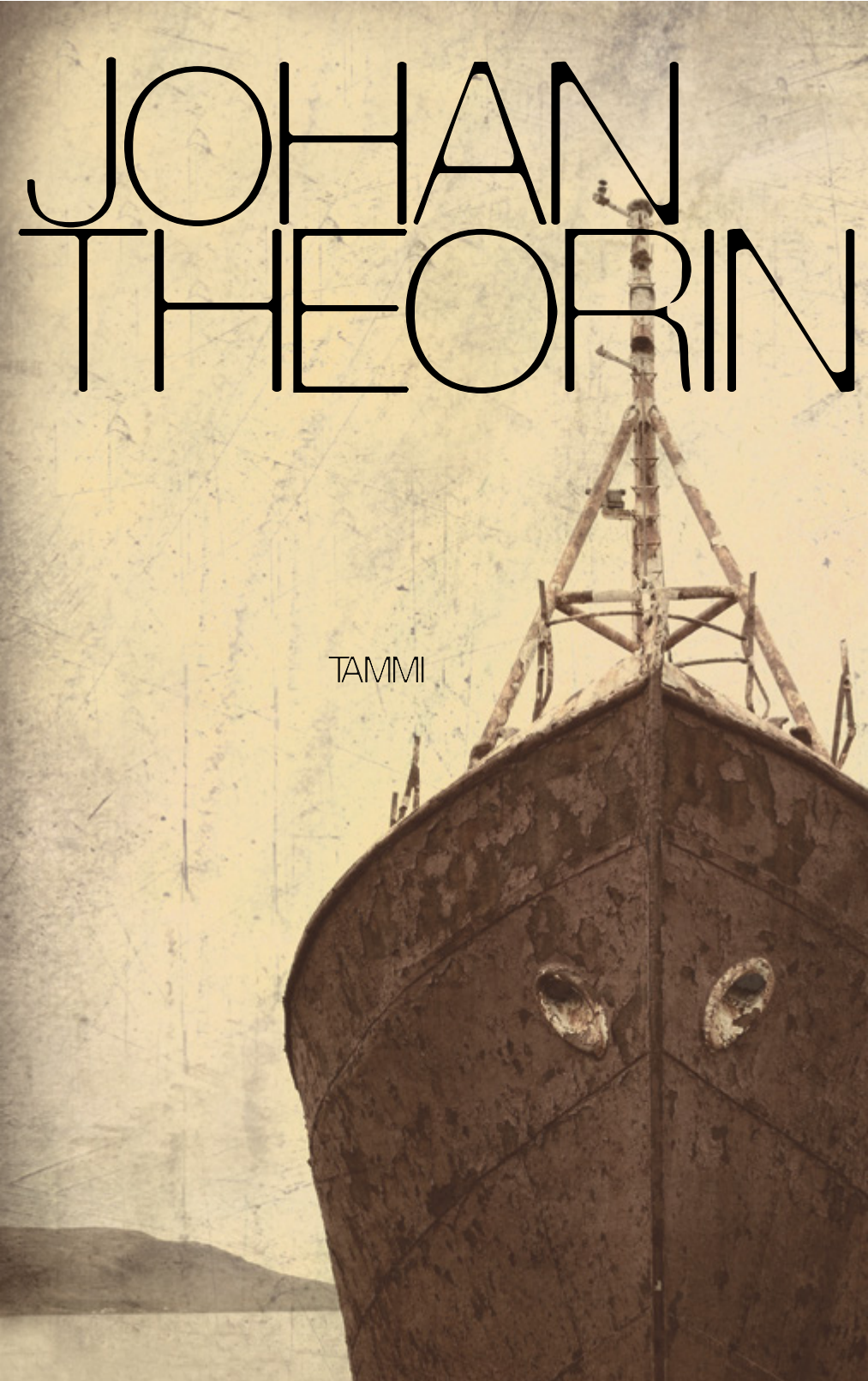

JOHAN THEORIN

TAMMI

JOHAN THEORIN

AARNIVALKEAT

SUOMENTANUT | OUTI MENNA

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI | HELSINKI

Ruotsinkielinen alkuteos *Rörgäst* ilmestyi 2013.
Copyright © Johan Theorin 2013
Published by agreement with Hedlund Agency.
Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Tammi 2015
Painettu EU:ssa
978-951-31-8351-6

Aavelaiva lipui pimeyden keskeltä yli salmen mustan veden väistämättä mitään taikka ketään.

Kumiveneessä istuva poika ei ehtinyt väistää laivaa. Hänen pieni ilmalla täytetty aluksensa oli vähällä kaatua törmäyksessä, mutta viime hetkellä hän onnistui siirtymään aivan teräksisen rungon viereen ja sitomaan oman veneensä reelinkiin.

Laivan kylki kohosi hänen edessään. Se oli öljyinen ja ruosteinen, aivan kuin alus olisi seilannut merellä vuosikymmeniä. Kannella ei liikkunut ketään, mutta syvällä laivan uumenissa jyskytti moottori, kuin sykkivä sydän.

Kumivene puhkesi ja alkoi hörppiä vettä, joten pojalla ei ollut vaihtoehoja. Hän kurotti kätensä, tarttui reelinkiin ja veti itsensä ylös.

Hän kiipesi varovasti reelingin yli tummalle kannelle, ja hänen neäänsä tulvahti voimakas mädän kalan haju.

Hän hivuttautui hitaasti eteenpäin suljetun lastausluukun suojojissa.

Viisi tai kuusi metriä edettyään hän näki ensimmäisen vainajan. Merimies, joka oli pukeutunut likaiseen haalariin, makasi selällään ja tuijotti lasittunein silmin öiselle taivaalle.

Hetken päästä esiin hoiperteli lisää merimiehiä; he olivat kuolemaisillaan tai jo kuolleita. Mutta silti eläviä. He ojentelivat käsiään poikaa kohti ja kuiskivat hänelle jollain vieraalla kielellä.

Poika kiljaisi ja yritti paeta.

Näin alkoi tuhatyhdeksänsataaluvun viimeinen kesä Stenvikin kylässä.

Näin alkoi tarina kylässä kummittelevasta aaveesta.

Tai sitten kaikki alkoi jo lähes seitsemänkymmentä vuotta aiemmin sisämaasta, pieneltä hautausmaalta. Missä toinen nuori mies, Gerlof Davidsson, kuuli äänekkäitä koputuksia ruumisarkusta.

KESÄ 1930

Gerlof Davidsson päätti kuusi vuotta kestäneen kansakoulun neljätoistavuotiaana ja lähti laivapoikana merille kaksi vuotta myöhemmin. Välissä hän teki töitä eri puolilla Öölantia, milloin ei autellut perheen omalla maatilalla. Osa työpaikoista oli hyviä, osa huonompia. Ainoa, joka päättyi ikävästi, oli haudankaivajan pesti Marnäsissä hautausmaalla.

Gerlof muistaisi ikuisesti viimeisen työpäivänsä, jolloin suurtilallinen Edvard Kloss jouduttiin hautaamaan kaksi kertaa. Vielä vanhanaakaan Gerlofilla ei ollut selitystä sille mitä tapahtui.

Hän piti kummitustarinoista mutta ei ollut koskaan uskonut niihin. Eikä hän myöskään uskonut tarinoihin vainajista, jotka tulivat kostamaan haudan takaa. Lisäksi Gerlof yhdisti sellaiset sanat kuin *aave* tai *haamu* ainoastaan pimeyteen ja vastoinkäymisiin.

Ei kesään ja aurinkoon.

Oli sunnuntaipäivä kesäkuun puolivälissä, ja Gerlof lainasi isänsä isoa polkupyörää ajaakseen sillä kirkolle. Hän oli oppinut käsittelemään sitä, olihan hän venähtänyt kuluneen vuoden aikana roimasti pituutta ja saanut pitkän isänsä kiinni.

Gerlof painoi päänsä alas ja lähti polkemaan rannikkokylästä ohuen valkoisen paidan hihat käärittyinä. Hän pyöräili itään päin, kohti sisämaata. Hiekkatietä reunustivat keltaisina, sinisinä ja violetteina loistavat niityt, kukkameren takana kasvoi katajia ja pähkinäpensaita, kauempana suorassa taivaanrannassa hämmötti pari tuulimyllyä. Niityllä laidunsi lehmiä, lampaat määki-

vät. Kahdesti Gerlof joutui hyppäämään satulasta ja avaamaan leveät karjaportit.

Maisema oli laakea ja avara, miltei puuton, ja kun pääskyt sujahitivat hänen pyöränsä ohi ja nousivat korkeuksiin kisailemaan, Gerlofinkin olisi tehnyt mieli kääntyä pois tieltä ja ajaa tuuleen ja va-pauteen.

Sitten hän ajatteli edessä olevaa urakkaa, ja osa ilosta katosi.

Edvard Kloss, varakas suurtilallinen, oli kuollut viikkoa aiemmin kuusikymmentäkaksivuotiaana. Pohjois-Öölannin mittakaa-vassa Klossia pidettiin äveriäänä; hänen rahallinen omaisuutensa ei ollut suuri, mutta hän omisti laajoja maa-alueita merenrannasta Gerlofin kotikylän Stenvikin eteläpuolelta.

Yllättäen edesmennyt, kaikkien kaipaama ja rakastama, oli Gerlof lukenut Edvard Klossin kuolinilmoituksesta. Kloss oli saanut surmansa ison puuladon rakennusurakassa. Seinä, joka oli juuri pystytetty, oli kaatunut hänen päälleen myöhään eräänä iltana.

Mutta oliko hän kaikkien kaipaama ja rakastama? Klossista liikkui monenlaisia tarinoita, eikä kuolemaan johtanutta onnettomuutta-kaan ollut selvitetty loppuun saakka. Ainoastaan Edvardin nuoremmat veljet, Sigfrid ja Gilbert, olivat olleet sinä iltana rakennuksella, ja he syyttelivät toisiaan. Sigfrid ei ollut omien sanojensa mukaan ollut näköetäisyydellä tapahtumapaikasta, mutta hän väitti että Gilbert oli ollut ladon lähellä veljen kuollessa. Gilbert puolestaan väitti päin-vastaista. Lisäksi eräs naapuri sanoi kuulleen rakennukselta kovaäänistä keskustelua samana iltana, hän ei ollut tunnistanut ääniä mutta sanoi, etteivät ne olleet kuuluneet kenellekään Klossin veljeksistä.

Gerlof ei nähnyt kumpaakaan Klossia jättäessään polkupyörän hautausmaan nurkalle, mistä hän oli vain iloinen. Hän aavisti, että hautajaisten tunnelmasta oli tulossa synkkä.

Kello oli vasta puoli yhdeksän aamulla, mutta aurinko porotti jo kuumasti nurmikon ja hautojen yllä. Valkoiseksi kalkittu kivi-kirkko, joka muistutti linnoitusta paksuine muureineen, kohosi vasten sinistä taivasta. Lännenpuoleisesta kirkontornista kajahtelevat vaimeat kumahdukset kiirivät tasaisessa maisemassa. Kelloja soitettiin vainajan muistoksi.

Gerlof avasi puisen portin ja lähti kävelemään hautojen lomitse. Vasemmalla oli ruumishuone.

Sen takana istui ihtiriekko.

Gerlof kuvitteli ensin näkevänsä ihtiriekon, kummituslapsen. Hän räpäytti silmiään, mutta lapsi ei kadonnut.

Lapsi oli poika, joitakin vuosia Gerlofia nuorempi. Hän näytti oudon kalpealta, aivan kuin hän olisi viettänyt koko kevään lukittuna maakellariin. Hän kyykisteli avojaloin selkä ruumishuoneen seinää vasten yllään valkoinen paita ja vaaleat lyhyet housut. Ainoa, mikä pojassa oli tummaa, oli hänen otsansa poikki kulkeva pitkä naarmu.

”Davidsson! Tännepäin!”

Gerlof käänsi päätään. Hän näki haudankaivajan, Roland Bengtssonin, joka viittilöi hautausmaan muurin kupeessa.

Gerlof heilautti kättään vastaukseksi ja alkoi kävellä miestä kohti, mutta loi vielä viimeisen silmäyksen poikaan. Siellä hän yhä istui. Gerlof ei tunnistanut häntä ja mietti, miksi hän mahtoi olla niin kalpea, mutta ainakaan hän ei ollut kummitus.

Bengtsson odotti Gerlofia kahden rautalapion kanssa. Hän oli pitkä ja kumaraselkäinen mies, hänellä oli jäntevät, ruskettuneet käsi-varret ja hänen kädenpuristuksensa oli luja, kun hän tervehti Gerlofia.

”Tervetuloa, Davidsson”, hän sanoi iloisesti. ”Eiköhän ruveta kaivamaan.”

Gerlof huomasi että nurmikosta oli leikattu leveä suorakaiteen muotoinen pala, joka oli nostettu kivimuurin viereen. Edvard Klosin hauta.

Sinne Bengtsson suuntasi kulkunsa, ja kun he olivat perillä, hän kysyi hiljaa:

”Saisiko olla kylmä pilsneri... ennen urakan aloittamista?”

Hän nyökkäsi kohti takanaan olevaa leveää muuria, jonka vieressä nurmikolla odotti kaksi ruskeaa lasipulloa. Gerlof tiesi että Bengtssonin vaimo oli mukana raittiusliikkeessä, joten hän oletti, että haudankaivaja joi olutta töissä koska ei saanut tehdä sitä kotona.

Pullot olivat kylmiä ja huurteisia auringonpaisteesta huolimatta, mutta vaikka Gerlof oli pyöräillyt rannikolta asti ja hänellä oli jano, hän pudisti päätään.

”En tarvitse, kiitos.”

Hän ei erityisemmin pitänyt oluesta ja halusi olla selvin päin kaivaessaan.

Bengtsson otti toisen pulloista ja loi silmäyksen ruumishuoneelle. Gerlof näki että kalpea poika oli noussut seisomaan hautojen väliin, aivan kuin olisi odottanut jotain.

Bengtsson heilautti kättään.

”Aron!” hän huusi.

Poika nosti katseensa.

”Tule tänne auttamaan, Aron! Saat palkaksi kaksikymmentäviisiäyrisen, jos kaivat meidän kanssamme.”

Poika nyökkäsi.

”Sovittu”, Bengtsson sanoi. ”Käy hakemassa lapiot työkaluvajasta.”

Poika lampsi tiehensä.

”Kuka hän on?” Gerlof kysyi, kun poika ei ollut enää kuulotäissyydellä. ”Hän ei ole täältäpäin, eihän?”

”Aron Fredhkö?” Bengtsson sanoi. ”Ei, hän on etelästä, Rödorpista... Mutta hän on tavallaan sukua.” Bengtsson laski tyhjän pullon hautakiven taakse ja katsoi Gerlofia väsyneesti. ”Hän on *sukulainen incognitus*, mikäli Davidsson ymmärtää.”

Gerlof ei ymmärtänyt. Hän ei ollut kuullut puhuttavan Rödorpista eikä osannut ulkomaan kieliä, mutta nyökkäsi silti. Bengtssonilla oli hänen tietääkseen vain yksi pieni tytär, joten oliko poika kenties jonkun sisaruksen lapsi?

Kalpea poika tuli vajasta lapiot kädessään. Hän ei sanonut mitään, asettui vain Bengtssonin ja Gerlofin viereen ja ryhtyi kaivamaan. Maa oli kivetöntä ja kesäisen kuivaa, mutta jo muutaman minuutin kaivamisen jälkeen Gerlofin lapiot osui ensimmäiseen ruumiinosaan. Se oli tummanruskea ihmisen luu, reidestä mahdollisesti. Työskenneltyään kuukauden haudankaivajana hän oli tottunut sellaisiin löytöihin, joten hän laski luun varovasti nurmikolle ja heitti päälle lapiollisen multaa. Ja jatkoi kaivamista.

He kaivoivat yli tunnin, yhä vain syvemmälle ja syvemmälle.

Maan alla oli viileämpää, auringonpaiste katosi. Lapiota heiluttaessaan Gerlof kertasi mielessään vanhaa tarinaa:

Olipa kerran kulkukauppias, joka pysähtyi Öölannissa erään talon ovelle ja soitti kelloa. Pieni poika tuli avaamaan.

- Onko isäsi kotona?*
- Ei ole, herra.*
- Onko hän kaukanakin?*
- Ei, herra. Isä on hautausmaalla.*
- Mitä ihmettä hän siellä tekee?*
- Ei mitään, luulisin. Hän on kuollut...*

Kun kello oli melkein yksitoista, kirkkotieltä kantautui hirnuntaa. Gerlof nosti katseensa ja näki kahden valkoisen hevosen ravaavan hautausmaan portista sisään karpästen pörrätessä ympärillä. Perässään hevoset vetivät ruumisvaunua – mustaksi maalattua kärnyä, jonka katolle oli pystytetty puinen risti. Kuskin vieressä istui pappi, Erling Samuelsson. Hän oli toimittanut siunauksen vainajan omassa kotitalossa.

Siinä vaiheessa kuoppa oli riittävän syvä, ja Bengtsson auttoi potjat ylös. Sitten hän pudisteli vaatteensa ja lähti kävelemään ruumis-
huoneelle päin.

Ruumisvaunu oli pysähtynyt sinne, mahdollisimman kauas kirkosta. Edvard Klossin kiiltävän ruskea ja kalliin näköinen arkku oli nostettu nurmikolle ruumishuoneen viereen. Suurin osa hautajais-
saattueessa mukana olleista sukulaisista oli kääntynyt portilla ja lähtenyt kotiin, jäljellä oli enää arkun laskeminen hautaan.

Gerlof näki vainajan veljen seisovan arkun molemmin puolin. Sigfrid ja Gilbert eivät puhuneet toisilleen mitään, seisivat vain hiljaa tummissa puvuissaan, ja näytti kuin heidän välillään olisi roikkunut harmaa pilvi.

Siitä huolimatta he olivat pakotettuja yhteistyöhön. Veljesten piti kantaa arkku haudalle Bengtssonin ja Gerlofin avustuksella.

”Hiio”, Bengtsson sanoi, ja he nostivat arkun ilmaan.

Edvard Kloss ei ollut kieltäytynyt nautinnoista eläessään, ja arkun reuna painoi Gerlofin olkapäätä. Hän lähti kävelemään eteenpäin lyhyin askelin ja oli tuntevinaan miten painava ruumis liikkui arkussa, ikään kuin keinui edestakaisin sen pohjalla – vai oliko se pelkkää kuvitelmaa?

He vaelsivat hitaasti ruumishuoneelta hautaa kohti. Gerlof näki että Aron, poika joka oli kaivanut heidän kanssaan, oli asettunut seisomaan muurin viereen isojen hautakivien taakse, kuin piileskellen.

Eikä hän ollut yksin. Muurin takana seisojia noin kolmekymmentävuotias mies, joka jutteli hiljaa Aronin kanssa. Mies oli pukeutunut vaatimattomasti, rengin asuun, ja vaikutti levottomalta. Kun hän siirtyi askeleen sivummalle, Gerlof näki hänen ontuvan toista jalkaansa.

”Davidsson!” Bengtsson sanoi. ”Autahan vähän.”

Nurmikolle oli levitetty kaksi kantoliinaa. Arkku laskettiin niiden päälle, nostettiin taas ilmaan ja kannettiin mustana ammottavan haudan yläpuolelle.

Hitaasti, hitaasti he laskivat arkun hautaan.

Kun arkku oli kuopan pohjalla, pappi otti kourallisen haudankaivajien lapioiden multa ja heitti sen arkun kannelle samalla kun lausui:

Maasta sinä olet tullut, maaksi sinun pitää jälleen tulla. Jeesus Kristus, Vapahtajamme, herättää sinut viimeisenä päivänä...

Pappi heitti arkulle kolme kourallista multa ja siunasi vainajan viimeiseen lepoon. Sen jälkeen Bengtsson ja Gerlof tarttuivat jälleen lapioihinsa.

Lapioidessaan multa hautaan Gerlof vilkuili Klossin veljeksiä. Vanhempi heistä, Gilbert, seisojien tynnosti hänen takanaan kätet selän takana. Nuorempi veli, Sigfrid, vaelтели levottomasti edestakaisin muurin vierustalla.

Vähitellen arkku peittyi multaan. Kun hauta olisi täytetty, Gerlof ja Bengtsson laskisivat lapiot ristin muotoon haudan päälle, kuten tapoihin kuului.

Noin kolmenkymmenen lapiollisen jälkeen he pitivät pienen tauon. Oikaisivat selkensä, perääntyivät lapioineen muutaman askeleen päähän haudasta ja hengittivät hetken. Gerlof nosti kasvonsa aurinkoa kohti ja sulki silmänsä.

Yhtäkkiä kuului jotain. Vaimea ääni rikkoi hiljaisuuden.

Gerlof hörösti korviaan.

Joku koputti jossain. Vähän aikaa oli hiljaista, ja sitten kuului taas kolme vaimeaa koputusta.

Ääni tuntui kuuluvan maan alta.

Gerlof räpäytti silmiään ja kurkisti hautaan.

Hän vilkaisi Bengtssonia ja näki haudankaivajan jännittyneestä ilmeestä, että tämäkin oli kuullut saman. Ja Klossin veljekset, jotka seisoivat hieman kauempana, näyttivät kalpeilta kuin lakanat. Aron, joka oli vielä kauempana, oli myös kääntänyt pänsä.

Gerlof ei siis ollut hullu – kaikki olivat kuulleet koputukset.

Hautausmaalla kaikki oli pysähtynyt. Koputusta ei enää kuulu-
nut, mutta jokainen tuntui pidättävän hengitystään.

Gilbert Kloss asteli hitaasti haudan reunalle, suu auki. Hän tui-
jotti arkkua ja sanoi hiljaa:

”Meidän täytyy nostaa hänet ylös.”

Pappi siirtyi lähemmäs ja pyyhki otsaansa hermostuneesti.

”Ei käy.”

”Kylläpä”, Gilbert sanoi.

”Mutta minä siunasin hänet jo!”

Kloss seisoi hiljaa, mutta hänen katseensa oli järkähtämätön. Lo-
pulta taempaa kuului toinen, päättäväisempi ääni:

”Nostakaa hänet ylös.”

Puhuja oli vainajan toinen veli, Sigfrid.

Pappi katsoi Bengtssonia huokaisten.

”No, nostakaa se arkku nyt sitten... Minä käyn soittamassa toh-
tori Blomille.”

Daniel Blom oli toinen pitäjän kahdesta lääkäristä.

Bengtsson laski lapion kädestään, huokaisi ja katsoi Gerlofia.

”Menetkö sinä alas, Davidsson? Aronin kanssa?”

Gerlof tuijotti vaitonaisena haudan pimeyteen. Halusiko hän mennä sinne? Ei. Mutta entä jos Kloss todellakin oli herännyt ja vaarassa tukehtua? Siinä tapauksessa heidän olisi pidettävä kii-
rettä.

Hän kumartui, kiipesi alas ja astui varovasti mullan peittämälle
arkulle. Hän muisteli, mitä hän oli lukenut konfirmaatiossa Jeesuk-
sen ja Lasaruksen kohtaamisesta:

Ja kuollut tuli ulos, jalat ja kädet siteisiin käärittyinä, ja hänen kasvojensa ympärille oli kääritty hikiliina. Jeesus sanoi heille: ”Päästäkää hänet ja antakaa hänen mennä.”

Gerlof kuulosteli jännittyneenä ääniä arkusta, mutta ei erottanut mitään. Siitä huolimatta haudassa seisominen tuntui epämu-kavalta, sillä siellä oli hyytävän kylmä. Jonain päivänä hänkin päätyisi arkussa mullan alle. Ikuisiksi ajoiksi. Ellei Jeesus tulisi herättämään häntä.

Hän kuuli kolahduksen selkensä takaa ja säpsähti, mutta se oli vain poika, joka oli laskeutunut arkulle lapio kädessään. Aron Fredh Rödorpista. Gerlof nyökkäsi pojalle hämärässä.

”Ruvetaan kaivamaan”, hän sanoi hiljaa.

Aron katsoi arkkua uteliaasti ja sanoi jotain vielä hiljempaa. Yhden ainoan sanan.

”Mitä? Sanoitko jotain?”

”Amerikka”, poika toisti. ”Aion matkustaa sinne.”

”Niinkö?” Gerlof katsoi poikaa epäillen. ”Kuinka vanha sinä olet, Aron?”

”Kaksitoista.”

”Siinä tapauksessa olet liian pieni.”

”Sven ottaa minut mukaan. Minusta tulee siellä šeriffi.”

”Ihanko totta?”

”Olen taitava ampuja”, Aron sanoi.

Gerlof ei kysellyt enempää. Sveniä hän ei tuntenut, mutta hän tiesi mikä Amerikka oli. Luvattu maa. Juuri nyt Amerikassa elettiin tietävästi huonoja aikoja, oli pörssiromahdus ja työttömyyttä ja ties mitä, mutta houkutus oli silti suuri.

Sillä hetkellä, seistessään Edvard Klossin arkun päällä, Gerlof päätti lopettaa haudankaivajantyöt. Hän lähtisi pois Stenvikistä, ankan isänsä luota. Ei Amerikkaan vaan merille. Hän matkustaisi Borgholmiin ja pestautuisi töihin jollekin saaren ja mantereen väliä seilaavalle halkoveneelle.

Hankkisi itselleen vapaan ammatin. Ryhtyisi merimieheksi joka sai tehdä töitä auringonpaisteessa.

”Miten sujuu?” joku huusi ylhäältä.

Se oli Bengtsson. Gerlof käänsi päätään.

”Hyvin.”

Hän alkoi kaivaa yhdessä Aronin, tulevan šeriffin kanssa, ja hetken päästä kaikki multa oli poissa arkun kannelta.

”Valmista!”

Bengtsson laski kantoliinat alas. Gerlof pujotti ne arkun kumpaankin päähän ja kiipesi ylös niin nopeasti kuin pystyi.

Edvard Kloss nostettiin haudasta ja kannettiin kirkon viileään sakastiin.

”Laskekaa se alas”, pappi sanoi hiljaa.

Arkku laskettiin kolahtaen kivilattialle.

Sen jälkeen tuli hiljaista. Edvard Kloss oli kuollut.

Ja silti hän oli koputtanut.

Kaksikymmentä minuuttia myöhemmin maakuntalääkäri Blom marssi kirkkoon musta lääkärinlaukku kädessään. Hänen paitansa oli hiestä märkä, kasvot kuumoittivat punaisina ja hän selvästikin odotti selitystä. Hän esitti kuuluvalla äänellä kysymyksen, joka kaikui kiviholvien alla:

”Mitä täällä oikein tapahtuu?”

Kirkon käytävällä odottavat miehet katsoivat toisiaan.

”Me kuulumme ääniä”, pappi sanoi viimein.

”Ääniä?”

”Niin, ääniä.” Pappi nyökkäsi arkkua kohti. ”Koputusta, tuolta... Kun aloimme täyttää hautaa.”

Lääkäri katsoi arkun kantta, joka oli multainen ja naarmuuntunut.

”Vai niin. Sitten ei kai auta kuin katsoa.”

Klossin veljekset seisoivat vaitonaisina kirkonpenkkien takana, kun Bengtsson irrotti naulat ja avasi arkun kannen.

Lasarus oli maannut haudassa neljä päivää, Gerlof muisteli. *Herra, hän haisee jo*, oli Martta-sisar sanonut Jeesukselle, kun he olivat seisseet hautakiven edessä.

Arkun kansi oli avattu. Gerlof ei mennyt katsomaan mutta näki silti Klossin ruumiin, joka oli pesty ja aseteltu viimeiseen lepoon.

Kädet olivat ristissä ison mahan päällä, silmät olivat kiinni ja kasvoissa näkyi mustia ristinmuotoisia jälkiä, ehkä seinästä jonka alle hän oli rusementunut. Mutta hänet oli puettu siististi; vainajalla oli yllään paksusta kankaasta ommeltu musta puku.

Jos vainaja puetaan yhtä kauniisti kuin hänestä puhutaan, hän hymyilee arkussaan, Gerlof muisti isoäitinsä sanoneen.

Edvard Klossin suu oli kuitenkin pelkkä tiukka viiva. Huulet olivat kuivat ja kovat.

Tohtori Blom avasi nahkalaukkunsa ja kumartui vainajan ylle, eikä Gerlof katsonut enempää. Hän kääntyi selin mutta kuuli tohtorin mutisevan itsekseen. Stetoskooppi putosi kilahtaen kivilattialle.

”Ei pulssia”, tohtori sanoi.

Kirkossa vallitsi hiljaisuus. Sitten kuului Gilbert Klossin jännittynyt ääni:

”Katkaise verisuoni. Siitä sen tietää varmasti.”

Siinä vaiheessa Gerlofille riitti. Hän käveli hiljaa takaisin ulos auringonpaisteeseen ja asettui seisomaan kirkontornin varjoon.

”Saako olla pilsneri, Davidsson?”

Kysyjä oli Bengtsson. Hän oli tullut Gerlofin luokse mukanaan kaksi uutta olutpulloa.

Nyt Gerlof nyökkäsi ja otti toisen niistä vastaan kiitollisena. Se oli jääkylmä, ja hän nosti sen huulilleen ja joi monta isoa kulausta. Alkoholi nousi päähän välittömästi ja sai hänen ajatuksensa hidastumaan. Hän katsoi Bengtssonia.

”Onko tällaista tapahtunut ennen?” hän kysyi hiljaa.

”Mitä niin?”

”Että arkusta olisi kuulunut ääniä?”

Haudankaivaja pudisti päätään.

”Ei ainakaan niin että olisin ollut paikalla.” Hän hymyili kiireästi, siemaili olutta ja katseli kirkolle päin. ”Mutta Klossithan ovat omanlaisiaan... Minun on vähän vaikea ymmärtää niitä veljeksiä. Klossit osaavat pitää puolensa. Aina ja kaikkialla.”

”Mutta Edvard Kloss...”, Gerlof aloitti, hän etsi oikeita sanoja. ”Hän ei mitenkään...”

”Nyt ihan rauhassa”, Bengtsson keskeytti, ”tämä asia ei kuulu Davidssonille millään tavalla.” Hän joi kulauksen ja lisäsi: ”Entis-aikaan kädet oli tapana sitoa. Vainajien kädet siis, jotta he eivät alkaisi huitoa arkussa... Tiesikö Davidsson sen?”

Gerlof pudisti päätään eikä sanonut enää muuta.

Joidenkin minuuttien kuluttua kirkon ovi avautui, ja Gerlof ja Bengtsson sujauttivat pullonsa vikkellästi piiloon. Tohtori Blom kurkisti ulos ja viitto heitä tulemaan.

”Täällä on nyt valmista.”

”Ja hän on...?”

”Hän on tietenkin kuollut”, Blom tokaisi. ”Ei pienintäkään elonmerkkiä... Saatte laskea hänet takaisin hautaan.”

Toimitus suoritettiin uudestaan alusta. Arkku kannettiin hautausmaalle, kantoliinat pujotettiin paikalleen, arkku laskettiin hautaan ja sen päälle alettiin lapioida multaa. Gerlof ja Bengtsson lapioidivat yhdessä, vaitonaisina ja liikkeet hieman oluenjuonnista hidastuneina. Gerlof etsi katseellaan Aron Fredhiä, mutta poika ja ontuva mies olivat kumpikin kadonneet.

Kaikki kokoontuivat haudan ympärille. Myös tohtori Blom oli paikalla ja puristi nahkalaukkua tiukasti kädessään.

Multaa tömähтели arkun kannelle.

Samassa se kuului taas: kolme lyhyttä koputusta maan uumeista. Koputukset olivat vaimeita mutta erottuivat selvästi.

Gerlof jähmettyi paikalleen lapio kädessään, hänen sydämensä hakkasi rinnassa. Hänen päänsä selvisi kuin taikaiskusta, ja pelko valtasi hänet. Hän katsoi Bengtssonia, joka seiso i multakasan toisella puolella. Myös Bengtsson oli keskeyttänyt lapioinnin.

Sigfrid Kloss seiso i vähän matkan päässä jännittynyt ilme kasvoillaan – mutta hänen veljensä Gilbert näytti kauhusta lamaanu-neelta. Hän tuijotti arkkua aivan kuin hypnotisoituna.

Koputukset olivat saaneet tohtori Blominkin jähmettymään. Hänen mielensä oli muuttunut, Gerlof näki sen. Mutta tohtori pudisti päätään.

”Täyttäkää hauta”, hän sanoi hiljaa.

Pappi oli hetken vaiti ja nyökkäsi sitten.

”Emme voi tehdä muuta.”

Haudankaivajat eivät voineet kuin totella käskyä. Auringonpaisteesta huolimatta Gerlof hytisi vilusta mutta ryhtyi taas lapioi-
maan. Lapio tuntui käsissä painavalta kuin rautakanki.

Multaa ropisi arkulle.

Rytmikäs tömähely oli ainoa mitä kuului.

Kahdenkymmenen lapiollisen jälkeen arkun kansi oli kadonnut
näkyvistä multakerroksen alle.

Edelleenkin oli aivan hiljaista.

Mutta yhtäkkiä joku huokaisi Gerlofin vieressä. Huokaaja oli
Gilbert Kloss, joka oli matkalla kohti haudan reunaa. Hänen huokauksensa kuulosti pitkältä ja raskaalta uloshengitykseltä, hän nos-
teli saappaitaan ja liikkui hitaasti eteenpäin nurmikolla. Haudan
reunalla hän pysähtyi ja yritti vetää henkeä, mutta keuhkoista kuu-
lui vain heikkoa pihinää.

”Gilbert?” Sigfrid sanoi.

Hänen veljensä ei vastannut, seiso i vain liikkumatta suu ammol-
laan.

Sitten Gilbert lakkasi hengittämästä ja hänen katseensa muut-
tui sameaksi.

Gerlof näki Gilbert Klossin lyyhistyvän haudan viereen kylki
edellä. Hän näki Bengtssonin tuijottavan, samoin tohtorin ja pa-
pin.

Sigfrid-veli huusi heidän selkänsä takaa, ja Gerlof oli ainoa joka
yritti syöksyä apuun, mutta hän oli yhä monen askeleen päässä
siinä vaiheessa kun Gilbertin sydän löi viimeisen kerran.

Gilbert Kloss kaatui nurmikolle pitkin pituuttaan, kierähti hi-
taasti haudan reunan yli ja mätkähti arkun kannelle kuin painava
jauhosäkki.

ALKUKESÄ

Kun aurinko käynnistää soljuvan kesän
saa satakielen laulu heräämään
unelmat nuo kuoleman
kuin laakson juhannustaikojen.

Harry Martinson

GERLOF

Voiko vene kuolla? Ja jos voi, milloin se oli kuollut? Gerlof katseli vanhaa kalastusvenettä ja mietti. Veneen olisi pitänyt olla vesillä tänä aurinkoisena kesäkuun päivänä, mutta se oli yhä maissa. Halkeilleena, kyljellään ruohikossa. Kalastusveneen nimi oli Pääsky, nimi luki pienessä puulaatassa veneen perässä, mutta se ei enää liidellyt vetten päällä. Lihava vihreä kärpänen ryömi uneliaasti kiualla veneenrungolla.

”Mitä luulet?” kysyi John Hagman, joka seisoi veneen toisella puolella.

”Pelkkä romu”, sanoi Gerlof. ”Vanha ja loppuun kulutettu.”

”Se on nuorempi kuin me”, John huomautti.

”Niin”, sanoi Gerlof. ”Kai mekin sitten olemme pelkkiä romuja.”

Gerlof oli kahdeksankymmentäneljävuotias, John täyttäisi seuraavana vuonna kahdeksankymmentä. He olivat seilanneet yhdessä Itämerellä liki kolme vuosikymmentä, toinen kapteenina, toinen perämiehenä. Rahdanneet kalkkikiveä ja öljyä ja irtotavaraa Tukholmaan ja takaisin, tyynessä ja myrskyssä. Mutta siitä oli jo kauan, nyt heillä ei ollut jäljellä muuta kuin öölantilainen kalastusvene.

Pääsky oli valmistettu vuonna 1925, kun Gerlof oli kymmenvuotias. Hänen isänsä oli käyttänyt sitä kampelan kalastukseen vajaat kolmekymmentä vuotta, minkä jälkeen vene oli siirtynyt viisikymmentäluvulla Gerlofille, ja hän oli purjehtinut ja soutanut sillä joka kesä vielä neljäkymmentä vuotta. Sitten, yhtenä keväänä 1990-luvun alussa, kun salmi oli sulanut ja olisi ollut aika laskea Pääsky vesille, Gerlof ei yksinkertaisesti ollut enää jaksanut.

Hän oli liian vanha. Ja Pääsky myös.

Siitä lähtien vene oli pysynyt maissa Gerlofin venevajan vierustalla, ja sen pohjalaudat olivat saaneet kuivua ja halkeilla auringossa.

Öölannin aurinko oli armottoman kirkas, ja tänä pilvettömänä päivänä se porotti rannikolla tauotta. Vilvoittavan raikas, puuskainen tuuli helpotti miesten oloa. Helleaalto ei ollut vielä saapunut, se odotutti itseään yleensä heinäkuun puolelle – ja joinakin kesinä sitä ei tullut lainkaan.

Gerlof tökki veneen kuivaa tammipohjaa kävelykepillään, näki kepin pään uppoavan noin senttimetrin syvyyteen ja pudisti jälleen päätään.

”Pelkkä romu”, hän sanoi taas. ”Jos me laskisimme sen veteen nyt, se uppoaisi heti.”

”Sen pystyy vielä korjaamaan”, John sanoi.

”Luuletko?”

”Kyllä. Raot voi tilkitä. Saisin varmaan Andersin apumieheksi.”

”No ehkä... mutta te joudutte sitten tekemään sen kahdestaan. Minä en voi kuin katsoa vierestä.”

Gerlof sairasti Sjögrenin oireyhtymää, reumasairautta jonka oireet olivat joskus pahemmat, joskus lievemmät. Sen kulku oli arvaamaton – kesällä, kun oli lämmintä, hänen jalkansa toimivat useimmiten, mutta välillä hän tarvitsi pyörätuolia.

”Voisit saada tästä rahaakin”, John sanoi.

”Ihanko totta?”

”Juu juu”, sanoi John. ”Öölannin puuveneyhdistyksellä on tapana myöntää tukea tällaisille projekteille.”

Rantatieltä heidän selkänsä takaa kuului moottorin ulvontaa, ja kumpikin miehistä kääntyi katsomaan. Tietä pitkin ajoi kiiltävän musta Volvo, kaupunkimaasturi, jossa oli ulkomaalaiset rekisterikilvet ja tummennetut sivuikkunat.

Oli maanantai, viikko ennen juhannusaattoja. Ja Stenvik, kalastajakylä joka oli noussut lomailijoiden suosioon, oli jälleen heräilemässä.

Luonto oli tietenkin herännyt jo toukokuussa ja värjännyt niityt ja alvarin keltaisen, valkoisen ja violetin kirjavaksi. Perhoset olivat

kuoriutuneet ja ruoho vihersi, yrttien tuoksu leijui ilmassa. Mutta varhaisesta auringosta ja lämmöstä huolimatta kesäasukkaat, tai ”rantalomalaiset”, kuten heitä kutsuttiin, olivat päättäneet että sesonki käynnistyi vasta nyt. Juhannus oli se hetki, jolloin ihmiset virtasivat isoina parvina kesämökeilleen, ripustivat riippumaton pihalle ja ryhtyivät nauttimaan maalaiselämästä. Sitä jatkuisi elokuun alkuun, jolloin kaikki palaisivat takaisin kaupunkiin.

Volvo huristi heidän ohitseensa, se oli matkalla pohjoiseen. Gerlof näki autossa useita henkilöitä, mutta ei tunnistanut heistä ketään.

”Olivatkohan nuo ne norjalaiset Tønsbergistä?” hän sanoi. ”Ne, jotka ostivat Ruskean huvilan pari vuotta sitten?”

”Ruskean huvilan?” ihmetteli John.

”Niin, nythän se on maalattu punaiseksi”, Gerlof sanoi, ”mutta Skogmanien aikaan se oli vielä ruskea.”

”Skogmanien?”

”Sen ystadilaisperheen.”

John nyökkäsi ja jäi katselemaan Volvon perään.

”Auto ei kyllä kääntynyt Skogmaneille päin... Eivätkö sen talon ostaneet jotkut hollantilaiset?”

”Ai milloin?” Gerlof sanoi.

”Kaksi vuotta sitten, luulisin... keväällä yhdeksänkymmentäseitsemän. Tosin he eivät ole käyneet täällä juuri ollenkaan.”

Gerlof vain pudisti päätään.

”En muista”, hän sanoi. ”Täällä ravaa niin paljon väkeä.”

Talvisaikaan kylä oli miltei tyhjillään, mutta juhannuksen läheisyydessä oli mahdotonta pysyä perillä kaikista uusista ja vanhoista kasvoista. Gerlof oli todistanut kesäasukkaiden vierailuja sukupolvien ajan, ja nyt hän ei tahtonut enää erottaa isiä pojista ja äitejä tyttäristä.

Rantalomalaiset eivät hekään luultavasti tunnistaneet Gerlofia. Hän oli asunut jo monta vuotta vanhainkodissa Marnäsissä, ja vasta viime vuosina hän oli alkanut viettää keväitä ja kesäiä lapsuudenkodissaan lihassärkyä uhmaten.

Hänen jalkansa olivat väsyneet kantamaan häntä, ja hän oli väsynyt olemaan kannettuna. Hiljattain hän oli keksinyt kokeilla kur-

kumaa ja piparjuurta särkyihin, ja niistä olikin ollut jonkin verran apua, mutta ei hän silti pystynyt kävelemään kuin lyhyitä matkoja kerrallaan.

Kunpa voisin palata takaisin, hän ajatteli, sellaiseen hetkeen elämässäni, kun minulla oli vielä aikaa.

Rantatiellä näkyi lisääkin kalliita autoja, mutta Gerlof käänsi niille selkensä ja katsoi taas venettä.

”Jaa-a”, hän sanoi. ”Laitetaan tämä kuntoon nyt sitten, sinun poikasi avustuksella.”

”Hyvä”, sanoi John. ”Pääsky on hieno vene. Kuin tehty kalastukseen.”

”Niinhän se on”, sanoi Gerlof, joka ei ollut kalastanut vuosiin. ”Mutta ehditkö sinä ottaa tällaisen urakan?”

”Ehdin toki. Leirintäalue pyörii käytännössä itsestään.”

John oli pyörittänyt Stenvikin leirintäaluetta joka kesä sen jälkeen, kun hän oli palannut meriltä kuusikymmentäluvun alussa. Hänen poikansa Andersin tultua riittävän vanhaksi he olivat ruvenneet jakamaan töitä, mutta John kiersi edelleen kaikki teltat ja asuntovaunut aamuin illoin, huolehti rahastuksesta ja tyhjensi roskikset. Hän ei ollut pitänyt kesälomaa kolmeenkymmeneenviiteen vuoteen, mutta se ei tuntunut häntä haittaavan.

”Sovitaan sitten niin”, Gerlof sanoi. ”Elokuussa me pääsemme ehkä maistamaan itse pyydettyä punakampelaa.”

”Aivan”, sanoi John. ”Mutta vene saa odotella tässä vielä jonkin aikaa.”

Jonkin aikaa. Kun oli kyse Johnista, se saattoi tarkoittaa mitä tahansa kolmesta päivästä kolmeen vuoteen. Mutta Gerlof arveli, että Pääsky saisi levätä venevajan nurkalla muutaman viikon ennen kuin Anders ja John pääsisivät aloittamaan urakkansa.

Hän huokaisi taas ja katseli ympärilleen. Hänen kylänsä, paras maailmassa. Leveä ja syvä lahdenpoukama täynnä sinistä vettä. Venevajojen rivistö. Vanhat mökit ja uudet huvilat. Niiden takana keksäisen vihreä Öölanti, täysin toisenlainen kuin se puuton rannikkomaisema, jossa Gerlof oli viettänyt lapsuutensa. Hän oli asunut tässä samassa lahdessa lapsesta saakka, lähtenyt teini-ikäisenä me-

ÖÖLANTI-SARJAN PÄÄTÖSOSA

Poika ja aavelaiva.
Ruumisarkusta kuuluvat koputukset.
Kun aarnivalkeat syttyvät,
kesä paratiisisaarella on ohi.

*"Jännitysromaani kuljettaa lukijaansa vastavirtaan,
tämän- ja tuonpuoleisen väliselle rajalle,
mihin menneisyys heittää kaikkein syvimmän varjonsa."*

Göteborgs-Posten

#kirja WWW.KIRJA.FI	 9 789513 183516	
	84.2 ISBN 978-951-31-8351-6	